

Kvalitetsområden för gränslöst lärande. Erfarenheter från tre benchmarkingprojekt rörande e-lärande vid Lunds universitet

Ebba Ossiannilsson och Lena Landgren

Lunds universitet, CED och BD

Ebba.Ossiannilsson@ced.lu.se, Lena.Landgren@lub.lu.se

Presentationsform: Presentation

Tema: Utvärdering och kvalitetsarbete

Introduktion

Kvalitetsutvärdering och -utveckling är centralt för lärosäten, och benchmarking har blivit en allt vanligare metod för kvalitetsarbete. Lunds universitet har deltagit i benchmarkingprojekt organiserade av European Centre for Strategic Management of Universities (ESMU) sedan 2000. Senast e-lärande var aktuellt för benchmarking genom ESMU var 2003, då även Lunds universitet deltog. Sedan några år tillbaka medverkar Lunds universitet återigen i ett antal projekt kring benchmarking av e-lärande.

Under 2007 lanserades vid Lunds universitet ett projekt med syfte att utveckla internationella nätbaserade masterkurser (Nilsson & Ossiannilsson, 2008). Samtidigt pågick en studie i Högskoleverkets regi kring kvalitetsarbete inom e-lärande, vilken resulterade i en rapport med förslag att e-lärande bör ingå som en naturlig del i all utvärdering av högre utbildning. I rapporten presenterades också en modell bestående av tio kvalitetskriterier för e-lärande. Dessa är: material och innehåll, struktur och virtuell miljö, kommunikation, samarbete och interaktivitet, bedömningar av studenternas prestationer, flexibilitet och anpassning, support (till studenter och anställda), anställdas kompetens och erfarenhet, ledarskap och visioner, resursallokering samt process och helhetssyn (Högskoleverket, 2008).

Lunds universitet blev utsett av Högskoleverket att under 2008 som pilotuniversitet deltaga i EADTU:s benchmarkingprojekt *E-xcellence+* i syfte att utifrån denna benchmarkingmodell pröva om e-lärandeutbildning kan kvalitetsgranskas på samma sätt som s.k. traditionell campusutbildning. Lunds universitet medverkade även utifrån att vara ett traditionellt forskningstungt lärosäte och för att pröva modellen på programnivå (Ossiannilsson & Landgren, 2010a). Deltagandet ledde i sin tur till medverkan under 2009 i det europeiska benchmarkingprojektet *eLearning Benchmarking exercise* genom ESMU i samarbete med EADTU (Williams & Rotheram, 2010).

Incitamenten för deltagandet i de båda projekten var att få en bild av situationen rörande e-lärande vid Lunds universitet samt att få en uppfattning om denna i ett europeiskt perspektiv. Ytterligare avsikter var att pröva om EADTU:s *Excellence label*¹ kunde erhållas samt att få underlag för eventuella förändringar och förbättringar (Ossiannilsson & Landgren, 2010a).

Utifrån erfarenheter av de ovan nämnda projekten, vilka gett unik kompetens inom benchmarking avseende e-lärande, blev Lunds universitet under hösten 2009 inviterat att deltaga i det internationella projektet *the First dual-mode distance learning benchmarking club*. Lunds universitet hade i uppgift att bl.a. göra jämförelser mellan de olika benchmarkingmodellerna och deras kriterier i förhållande till en annan vanligt förekommande modell, nämligen *Pick&Mix*, samt att eventuellt revidera/föreslå nya kritiska framgångsområden (*critical success factors*) (Bacsich, 2009a, b; Ossiannilsson & Landgren, 2010c).

¹ <http://www.eadtu.nl/e-xcellencelabel/>

I det följande presenteras kortfattat benchmarking som metod och e-lärande/*blended learning* utifrån aktuell diskurs och debatt. Därefter följer en beskrivning av projekten *E-xcellence+*, *eLearning Benchmarking exercise* och *the First dual-mode distance learning benchmarking club*. Erfarenheter och resultat från de aktuella projekten har bidragit till en utveckling avseende framgångsområden för gränslös, flexibel utbildning i form av en konceptuell begreppsram som introduceras. Avslutningsvis följer en konklusion.

Benchmarking

Benchmarking används allt oftare som arbetsmetod avseende kvalitetsarbete för lärosäten (Ossiannilsson, 2010a, b; van Vught, 2008). Benchmarking kan sägas sikta in sig på "utrymmet" mellan den innevarande situationen och den önskade. Moriarty & Smallman (2009) uttrycker det som följer: *The locus of benchmarking lies between the current and desirable state of affairs and contributes to the transformation process that realizes these improvements* (s. 484). Här påpekas också hur metoden kan bidra till förändringsprocesser i syfte att förverkliga förbättringar.

Benchmarkingprocesser är oftast uppbyggda som självvärderingar, inkluderande systematisk data- och informationsinsamling, utifrån i förväg fastställda benchmark, d.v.s. kriterier och indikatorer. Syftet är att tillsammans med andra inom det aktuella området och med sakkunniga finna styrkor, svagheter och utvecklingsområden, som kan utgöra underlag för handlingsplaner inom den egna organisationen (Ossiannilsson, 2010a).

Genom att delta i benchmarkingprocesser erhålls inte bara en bild av situationen inom det undersökta området och möjliga förändringspotentialer. Även en såväl individuell som kollektiv medvetenhet om den egna organisationen blir resultatet av deltagandet, vilket kan anses vara väl så väsentligt och ett direkt mervärde (Ossiannilsson, 2010a). I den studie som gjordes av lärosäten som därtills deltagit i *E-xcellence+* beskrivs bl.a. erhållna mervärden som teamarbete, dialog- och policyskapande, kvalitetssäkring och transparens inom den egna organisationen (Ossiannilsson, 2010b). Liknande mervärden beskrevs av representanter inom projektet *eLearning Benchmarking exercise* (Comba et al., 2010).

E-lärande

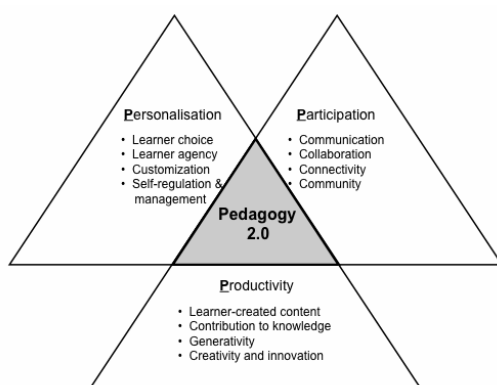
Utvecklingen går alltmer mot ett nätbaserat samhälle (Aceto et al., 2010). I den pedagogiska diskursen rörande e-lärande argumenteras för att detta faktum bör avspeglas än mer inom högre utbildning (Bates, 2010a; Bonk, 2009; Ossiannilsson, 2010a, c). I större utsträckning än vad som sker idag måste högre utbildning möta studenterna där de är, d.v.s. dels ta hänsyn till studenters naturliga arbetsmiljö, inte minst Internet (Nygren & Larsson, 2010), dels ha framförhållning för att förbereda studenter för framtida yrkesroller och ett aktivt medborgarskap. För att uppnå detta krävs delvis strukturella förändringar, vilket ställer krav såväl på ledning som på lärare och studenter. Det framhålls att e-lärande inom högre utbildning måste vara *embedded* och *beyond*, d.v.s. integrerad och gränsöverskridande (Jaldemark, 2010). Områden som internationalisering, anställningsbarhet och virtuell mobilitet behöver också beaktas i högre utsträckning än i dag. Alla dessa områden återfinns som indikatorer i de benchmarkingmodeller som ligger till grund för de aktuella projekten.

Under de senaste tio åren har EU-kommissionen arbetat strategiskt med olika initiativ och *white papers* för att utveckla och implementera e-lärande. Redan 2001 definierade EU e-lärande som: ... *the use of new multimedia technologies and the Internet to improve the quality of learning by facilitating access to resources and services as well as remote exchanges and collaboration* (COM, 2001, s. 2). Fortfarande idag är främjandet av IKT ett av fyra huvudområden inom EU:s program för livslångt lärande 2007-2013.

Den aktuella debatten inom e-lärande/*blended learning* betonar den snabba utvecklingen inom IKT och dess konsekvenser för lärandet (McLouglin & Lee, 2008; Rosenberg, 2006; Salmon, 2005). Några av de drivkrafter som påverkar hur IKT kommer att användas i undervisningskontexter inom de närmaste fem åren är bl.a. de förväntningar som individer idag har på att kunna arbeta, lära och studera oberoende av tid och rum, men även den utmaning som utbildare och högre utbildning står

inför p.g.a. mångfalden av och tillgängligheten till resurser via Internet (Johnson et al., 2010, s. 3-4). Det talas även om första och andra ordningens effekter, d.v.s. hur ny teknik dels används för omedelbar vinning, dels mer långsiktigt påverkar samhället i form av förändringar i tänkesätt och handlingar (Bonk, 2009; Nygren & Larsson, 2010). För lärande och undervisning blir konsekvenserna bl.a. att det ställs krav på att erbjuda olika undervisningsformer för att tillgodose individers olika lärstilar och erbjuda *learning on demand* (Bonk, 2009; Jaldemark, 2010; Ossiannilsson & Landgren, 2010a).

McLoughlin och Lee (2008) betonar utmaningen inom e-lärande med de tre P:nas pedagogik: *Personalisation* (individens förutsättningar och motiv), *Participation* (individens delaktighet i sitt eget lärande) och *Productivity* (individens som medproducent i sitt lärande). Författarna vill med dessa begrepp framhålla några av de dimensioner som utmärker framgångsrikt e-lärande (Figur 1). Att vara delaktig, samarbeta, ingå i nätverk (*participation*) är av avgörande betydelse för motivation, möjlighet till lärande och för att känna tillhörighet. Att vara en del i kunskapsproduktionen och att arbeta kreativt och innovativt skapar också motivation (*productivity*). Individualisering (*personalisation*) är troligen ett av de framgångsområden som är starkast uttalat i diskursen. Flera forskare för fram individualisering som ett kärnområde, d.v.s. individens möjligheter och förutsättningar att studera och ta ansvar för sitt eget flexibla gränslösa lärande (Bonk, 2009; Ubachs, 2009).

Figur 1. De tre P:nas pedagogik (Mc Loughlin & Lee, 2008, s. 16).

Jaldemark (2010) diskuterar betydelsen av förståelsen för att den enskilda individens sammanhang är en viktig del av dennes lärande inom nätbaserad utbildning. Det är inte enbart den lärplattform som används i den nätbaserade utbildningen som utgör lärmiljön för studenten utan även personliga förutsättningar av t.ex. fysisk, geografisk, ekonomisk och social karaktär. Individens sammanhang kan därför inte bortses från när nätbaserade utbildningar planeras, genomförs och kvalitetsutvärderas. Görs det begränsas individernas möjligheter att delta i utbildningen.

Följande beskrivning av e-lärande blev utgångspunkt för projektet *eLearning Benchmarking exercise: E-learning is covering a wide set of applications and pedagogical processes supported by ICT learning, such as web-based learning, computer-based learning, virtual classrooms and digital collaboration with an added value of increased accessibility, flexibility and interactivity* (personlig kommunikation, *eLearning Benchmarking exercise* workshop, Bryssel, 26-27 maj 2009). Som framgår av definitionen ger e-lärande mervärden rörande ökad tillgänglighet, flexibilitet och interaktivitet. Tillgänglighet och flexibilitet avser exempelvis möjlighet för studenter att oavsett tid, rum och plats studera och ta del av lärresurser, men också att specifika behov kan tillgodoses. Interaktivitet rör bl. a. interaktion med materialet/kursresurserna och interaktion studenter emellan men också mellan student och lärare (Bonk, 2009; Conole, 2010; Jaldemark, 2010; McLoughlin & Lee, 2008). Vi kommer att ha anledning att återkomma till dessa områden eftersom de kan anses utgöra centrala kvalitativa aspekter av e-lärande.

Genomförda benchmarkingprojekt

E-xcellence+

Projektet *E-xcellence+* tar sin utgångspunkt i *E-xcellence*, ett av EADTU koordinerat EU-stött projekt från början av 2000-talet. Projektet förde samman expertis och erfarenhet inom livslångt och flexibelt lärande från tretton länder i Europa liksom expertkunnande kring bl.a. kvalitetssäkring. Benchmarkingkriterier utvecklades inom pedagogik, organisation och teknik med specifik inriktning mot fyra prioriterade framstegsområden; tillgänglighet (*accessibility*), flexibilitet (*flexibility*), interaktivitet (*interactiveness*) och individualisering, d.v.s. personlig utformning av lärande på olika nivåer (*personalisation*) (Ubachs, 2009).

Benchmarkingmodellen *E-xcellence+* innefattar verktygen *Quick Scan* och *Full Assessment*. *Quick Scan* är en självvärdering som ger direkt feedback online. *Full Assessment* innebär att självvärderingen evidensbaseras och expertgranskas bl.a. utifrån *site visits*. I den mån kriterierna uppfylls på excellensnivå utfärdas *E-xcellence Associates label*. Ingående benchmarkingkriterier är grupperade i tre kategorier: *management*, *products* och *services*. Dessa täcker institutionella, pedagogiska, tekniska, etiska, och *management*-aspekter av e-lärande. Totalt är det 33 benchmark med indikatorer och beskrivning av vad som kan betraktas som excellensnivå (Ubachs, 2009).

Syftet med Lunds universitets deltagande var att göra en självvärdering av universitetets mål, intentioner och insatser gällande e-lärande samt att genomföra benchmarking för två internationella nätbaserade masterprogram. Projektet innebar att de utvalda masterprogrammen, Geographical Information Systems (LUMA-GIS)² och Master of Environmental Management and Policy (IIIEE),³ grundligt processades genom alla benchmarkingkriterierna enligt den speciella procedur som var rekommenderad via EADTU.⁴ Likaså genomgicks benchmarkingprocessen för de enheter på förvaltningsnivå som på olika sätt ansvarar för gemensamma resurser rörande e-lärande vid Lunds universitet (Ossiannilsson & Landgren, 2010a).

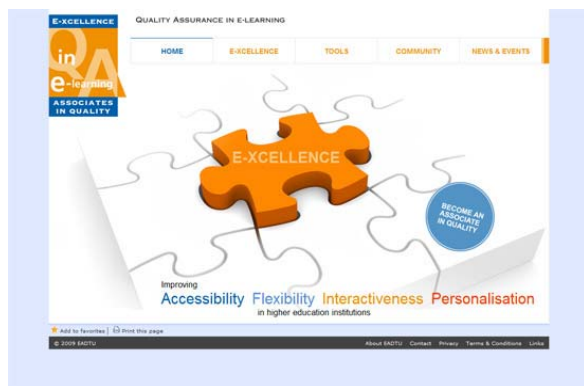
Ett konkret och mycket positivt resultat av genomförd benchmarking var att de två ingående masterprogrammen som första program/lärosäte i Europa erhöll utmärkelsen *E-xcellence Associates label* (Figur 2).⁵ Denna fokuserar på utveckling och innovation inom de prioriterade framstegsområdena inom högre utbildning, d.v.s. tillgänglighet, flexibilitet, interaktivitet och individualisering. Genom *E-xcellence Associates label* visar sålunda universitet/utbildningsprogram att en kvalitetsgranskad e-lärandeutbildning erbjuds, vilken ligger i framkant när det gäller utveckling och innovation av e-lärande inom högre utbildning i Europa.

²<http://luma.gis.lu.se/>

³<http://www.iiiee.lu.se/>

⁴ http://www.eadtu.nl/e-xcellenceqs/default.asp?page=fs_procedure

⁵ <http://www.eadtu.nl/e-xcellencelabel/?mMid=1>

Figur 2. Portalen för lärosäten/program som erhållit utmärkelsen *E-xcellence Associates label*.

eLearning Benchmarking exercise

ESMU:s projekt *eLearning Benchmarking exercise* initierades och koordinerades av Syddansk universitet, i samarbete med EADTU. Lunds universitet medverkade tillsammans med sju andra europeiska lärosäten; Köpenhamn, Aarhus, Bologna, Kuopio, Oulu, Porto samt University of Latvia. Syftet med initiativet var att identifiera god praxis om e-lärande inom partnerskapet genom kollaborativa lärprocesser samt att formulera handlingsplaner för utveckling och förbättringar. Vid Lunds universitet utfördes projektet enbart för de universitetsgemensamma resurser som Lunds universitet tillhandhåller på förvaltningsnivå och alltså inte på programnivå. Inom projektet organiserades två workshop där även experter inom e-lärande deltog (Comba et al., 2010; Ossiannilsson & Landgren, 2010a)

Projektet utgick från självskattning genom EADTU:s ovan beskrivna onlineverktyg *Quick Scan*. Under den första workshopen granskades självvärderingarna, vilket bl.a. resulterade i att en del benchmark och indikatorer omprövades och uppdaterades med tydligare fokusering på fr.a. *blended learning*, strategier för lärande och undervisning, individualisering av lärandet samt biblioteksresurser/informationshantering (Ossiannilsson & Landgren, 2010a).

Därefter utfördes *Full Assessment* vid samtliga lärosäten. Dokument, handlingar, länkar etc., som styrkte svaren i förhållande till benchmark och indikatorer publicerades i den för projektet gemensamma databasen. Materialet från Lunds universitet baserades på de handlingar som var inlämnade för *E-xcellence+* men uppdaterades och reviderades i enlighet med projektets inriktning (Ossiannilsson & Landgren, 2010a).

Innehållet i *Full Assessment* utgjorde underlag för en andra workshop. Till denna sammanställde alla lärosäten även handlingsplaner utifrån egna strategier och policyplaner samt, i den mån det var aktuellt, utifrån den feedback som respektive lärosäte fått och utifrån goda exempel från andra lärosäten (Williams & Rotheram, 2009). Under workshopen diskuterades framgångsfaktorer men också kritiska områden och utvecklingspotentialer i förhållande till handlingsplanerna (Comba et al., 2010; Ossiannilsson & Landgren, 2010a).

The First dual-mode distance learning benchmarking club

Den första internationella benchmarkingklubben för distansutbildning med *blended learning*, *the First dual-mode distance learning benchmarking club*,⁶ genomförs under 2010 (Bacsich, 2009a, b). Lunds universitet deltar tillsammans med sex andra universitet. Från Sverige medverkar även Kungliga Tekniska högskolan. Övriga deltagare är University of Leicester (koordinator) och University of Liverpool, UK, University of Southern Queensland, AU, Massey University, NZ samt Thompson Rivers University, CA.

⁶ Detta projekt är en del i det övergripande s.k. Ducklingprojektet (Bacsich, 2009a, b).

Projektet bygger på *Pick&Mix* (Bacsich, 2009a), en väletablerad benchmarkingmetod fr.a. i Storbritannien men också i Australien. Metoden har nyligen anpassats till den aktuella utvecklingen av e-lärande samt granskats av internationell expertis, bl.a. genom *Re.ViCa*-projektet (Schreurs, 2009),⁷ och kan därmed anses ha hög validitet.

Pick&Mix består av hundra benchmark. Det höga antalet ger flexibilitet och lärosäten kan därigenom själva välja vilka benchmark man vill förhålla sig till. Arton (18) benchmark utgör *critical success factors*, d.v.s. sådana faktorer som är helt avgörande för framgång inom e-lärande. Dessa är: *usability, e-learning strategy, decisions on project, training, costs, planning annually, technical support to staff, decisions on programmes, leadership in e-learning, management style, relationship management upwards, reliability, market research, security, student understanding of system, student help desk, student satisfaction* och *distance learning strategy* (Schreurs, 2009).

Alla benchmark graderas på sex nivåer, där sex markerar högsta nivån. Genom att fylla i ett schema online erhålls en färgmarkerad matrix. På detta sätt åskådliggörs lärosätets *state of the art* på ett visuellt tydligt sätt och därmed kan det egna lärosätet enkelt jämföras med andra.

Syftet med projektet är att disseminera och implementera *Pick&Mix*-metoden. De ingående lärosätena genomgår benchmarkingprocessen i sin helhet. Härigenom prövas även vad som skulle kunna anses vara allmänna och därmed gemensamma *critical success factors* rörande e-lärande.

Utifrån den samlade kompetensen inom benchmarkingområdet och med beaktande av Högskoleverkets *e-learning quality*-modell har Lunds universitets deltagande ett något bredare och till viss del annorlunda syfte jämfört med de andra partnerna. Lunds universitet har utfört benchmarking, i enlighet med ingående kriterier, tagit ställning till redan definierade och/eller föreslagit eventuellt andra *critical success factors* baserat på erfarenheter och resultat från *E-xcellence+* och *eLearning Benchmarking exercise* samt från Högskoleverkets *e-learning quality*-modell, samt korrelerat *Pick&Mix*-kriterierna med modellerna sinsemellan (Ossiannilsson & Landgren, 2010c).

Arbetet inleddes med att genomföra benchmarking enligt *Pick&Mix*. Modellens 100 benchmark genomgicks i detalj, baserat på giltighet för Lunds universitet, men schemat fylldes enbart i för de arton *critical success factors*. Lunds universitet erhöll en matrix huvudsakligen på nivå fem och sex.

Den andra uppgiften var att definiera och/eller föreslå eventuellt andra kritiska framgångsområden. Detta resulterade i att tre av de arton behölls, eftersom de kan anses vara avgörande för Lunds universitet och i en svensk kontext. Av de 100 benchmark fanns det dock andra som i en svensk kontext kan betraktas som framgångsområden inom e-lärande i högre utbildning. Av dessa benchmark valdes sjutton som alltså kan anses utgöra områden av central betydelse.

Det kan konstateras att terminologin avseende benchmark och *critical success factors* inom de aktuella projekten inte fullt ut avspeglar terminologin i den pågående kursen rörande e-lärande. Snarare upplevs en del begrepp nästan självklara medan andra snarare upplevs föråldrade. Därför har åtta helt nya kritiska framgångsområden lagts till. Totalt innehåller förslaget från Lunds universitet 28 framgångsområden (Tabell 1).

⁷EU-projektet *Re.ViCa (Reviewing (traces of) European Virtual Universities)* genomförde under 2007-2009 en systematisk översyn över institutionella *Virtual Campus*-initiativ inom högre utbildning på europeisk, nationell och regional nivå. Huvudsyftet var att identifiera framgångsfaktorer som bygger på grundlig forskning och expertråd för att utvärdera och jämföra virtuella campus, <http://revica.europace.org/Handbook.php>.

Tabell 1. Förslag på framgångsområden genom projektet *the First dual-mode distance learning benchmarking club* (Ossiannilsson & Landgren, 2010c).

<i>Remaining critical success factors from existing benchmarks from Pick&Mix</i>	<i>Selected critical success factors from existing benchmarks from Pick&Mix</i>	<i>Added critical success factors suggested from Lund University</i>
Strategic Management	Accessibility	Constructive Alignment
Market Research	Benchmarking	Democratic Processes
Reliability	Computer Based Assessment	Legal Security
	Eco-Sustainability	Interactiveness
	Employability	Participation
	e-Portfolios	Productivity
	Information Literacy of Students	Services; Staff and Students
	Integration	Transparency
	Learning Material	
	Library Services and e-Resources	
	Organizational Learning	
	Pedagogy	
	Personalisation	
	Plagiarism	
	Quality Assurance	
	Staff Recognition and Reward	
	Widening Participation	

Den tredje uppgiften för Lunds universitet var att utföra en konkordans mellan de olika modellerna och dess ingående indikatorer. Sammanfattningsvis kan konstateras att modellerna i sig skiljer sig åt dels avseende begreppsapparat, dels avseende detaljeringsgrad. Dock föreligger en viss samstämmighet. Vissa avgörande områden som rör exempelvis studentperspektiv, ledning och strategier samt pedagogisk och teknisk support återkommer i alla modeller (Ossiannilsson & Landgren, 2010b).

En konceptuell referensram för kvalitet i e-lärande

Ett resultat av det arbete som utförts inom de aktuella projekten är insikten om att ett kontextuellt perspektiv avseende e-lärande är av största vikt, t.ex. att såväl studentens förutsättningar som lärosätenas verksamheter måste ses i ett sammanhang, och att komplexiteten inom e-lärande är betydande. Den aktuella diskursen betonar även vikten av ett holistiskt perspektiv. Helhetssyn i det här sammanhanget innebär t.ex. att alla ingående benchmark i en modell måste ses tillsammans och att de påverkar och ger innebörd till varandra.

I de olika modellerna och i den aktuella diskursen om e-lärande/*blended learning* återkommer vissa begrepp, och ett antal framgångsområden har blivit allt tydligare. Även om terminologin kan variera framstår innebörden som likartad. Frekvensen och betydelsen av dessa begrepp utgör grund för att formulera en konceptuell referensram för kvalitetsområden inom e-lärande i högre utbildning

Redan har fyra kvalitetsområden utkristalliserats genom EADTU:s *E-xcellence+*; tillgänglighet (*accessibility*), flexibilitet (*flexibility*), interaktivitet (*interactiveness*) och individualisering (*personalisation*). Dessa koncept tillämpades även inom projektet *eLearning Benchmarking exercise* och kan därmed anses bekräftade som avgörande. Som ovan nämnts påpekas även individualisering (*personalisation*) som avgörande för kvaliteten inom e-lärande av McLoughlin & Lee (2008) tillsammans med deltagande (*participation*) och medproduktion (*productivity*). Flate Paulsson (2010), nyligen tillträd president för EDEN,⁸ betonar flexibilitet, precis som EADTU, men även samarbete

⁸ www.eden-online.org/eden.php

(*collaboration*). Han understryker även öppenhet (*transparency*) som ett tredje område för framgång inom e-lärande.

De olika koncepten som diskuterats ovan ger tydligt uttryck för studentens perspektiv i förhållande till sin utbildning (*legal rights*). Jaldemark (2010) argumenterar bland annat för att en gränslös utbildning (*boundless education*) måste eftersträvas för att möta de krav som dagens studenter ställer. Hållbar utveckling (*eco-sustainability*) är grundläggande i ett globalt perspektiv (*globalisation*) i dag och därför avgörande i ett samhälle inför det 21:a århundradet (Wheeler, 2010b).

Alla de ovan nämnda begreppen tillsammans kan alltså ses som del av en kontextuell referensram för kvalitet inom e-lärande/*blended learning* i högre utbildning. Denna modell kommer att vidareutvecklas och bearbetas i en kommande studie (Ossiannilsson & Landgren, 2010d).

Konklusion

Deltagandet i projekten har gett insikt i innebörden av och tillvägagångssättet inom de olika benchmarkingmodellerna. Att arbeta med konkordansen av modellerna inom projektet *the First dual-mode distance learning benchmarking club* har fördjupat förståelsen för vikten av helhetssyn på och ett kontextuellt förhållningssätt till e-lärande. Här synliggjordes också betydelsen av att aktuell forskning och diskurs i högre grad bör påverka val av benchmark avseende e-lärande.

Under processerna som sådana har det varit uppenbart att benchmark måste ses mer utifrån ett studentperspektiv och -engagemang och inte som hittills från i hög utsträckning teknisk synvinkel och managementperspektiv. Även om det blivit tydligt att *management*, d.v.s. strategisk utveckling och planering, är avgörande i ett e-lärandesammanhang (Bates, 2010a, b) är det väsentligt att även utveckling och planering görs utifrån studenters och lärares utgångspunkter.

Det EU-finansierade projektet *Learnovation* har nyligen publicerat rapporten *Vision for learning in Europe 2025* (Aceto et al., 2010). Rapporten diskuterar framtidens lärande ur ett innovationsorienterat perspektiv. Syftet var att undersöka hur lärandet förändras tack vare informations- och kommunikationsteknologi, samt hur detta gynnar innovation. För högre utbildning presenteras förslag om brådskande åtgärder som bör vidtas för att det ska ske en positiv förändring. Dessa innefattar bl.a. studentcentrerat och livslångt lärande. Dessutom betonas kvalitetssäkring och virtuell mobilitet. I sin blogg presenterar Bates (2010a), sedan länge en av de ledande forskarna inom området, ett ramverk för hur högre utbildning bör förhålla sig till integration av IKT. Studien baserades på lärosäten i USA och i Europa. Likartade områden som vi möter i de olika benchmarkingmodellerna och den aktuella diskursen återfinns också hos honom.

Informations- och kommunikationsteknologin ställer även krav på läraren. Lärarens roll går mer mot mentorskap och coach. Detta bör leda till förändringar inom utbildningskulturer. Vidare, när studenten är mer delaktig i sitt lärande, som t.ex. vid bruket av öppna digitala läresurser, kommer lärosäten att behöva genomgå strukturella förändringar (Bonk, 2009; Ossiannilsson, 2010c; Robinson, 2010).

Flexibilitet är, som nämnts ovan, en av framgångsfaktorerna för att erhålla *E-xcellence Associates label* genom EADTU. Wheeler (2010a) utvidgar något innebörden och argumenterar för individualisering i termer av att individen/studenten är sin egen personliga lärmiljö (PLE) och är ägare av sin egen lärandeprocess. Som exempel kan nämnas studenters delaktighet i sociala medier, vilka används i såväl privat som akademisk kontext. Inom högre utbildning leder detta till utmaningar. Diskursen visar tydligt hur ett annat paradigms håller på att växa fram inom högre utbildning för att möta dessa krav, inriktat på individualisering och lärande *on demand* eller *just in time and just in place* (Bates, 2010c; Bonk, 2009; McLoughlin & Lee, 2008, 2010; Wheeler, 2010a, b).

Bates (2010c) argumenterar för en "revolution" inom högre utbildning, vilket skulle leda till att undervisning och lärande måste omstruktureras. Han skriver som följer:

Revolution is needed in the way we organize and design teaching. We need to be able to design courses so that they accommodate to the variable needs of different kinds of students. This means getting away from the default model of classroom teaching, and thinking the only alternative is fully online or 'distance' teaching.

We need to design courses in such a way that students who want most of their learning in a classroom or on campus can get that, students who want some flexibility but are willing or able to come on campus for some time can get that, and those students who want everything online can get that. I believe it is possible now with technology to provide that flexibility within the same course with good design. But that would be a revolution, because it would be a paradigm shift from current models.

Erfarenheterna från benchmarkingprojekten visar att en revolution faktiskt är på väg. Gränslöst lärande, innefattande bl.a. individualisering, tillgänglighet, transparens och hållbar utveckling kommer att bli några av ledorden i denna process.

Referenser

Aceto, S., Dondi, C. & Nascimbeni, F. (2010). Vision for learning in Europe in 2025. *eLearning paper*, 18. Tillgänglig 101112 från <http://www.elearningeuropa.info/files/media/media21858.pdf>.

Bacsich, P. (2009a). *Pick and Mix*. Matic Media Ltd.

Bacsich, P. (2009b). *Benchmarking Club*. ENQA Workshop in Sigtuna 091007-08.

Bacsich, P. (2009c). *Benchmarking eLearning in UK Universities: Lessons from and for the International Context*. Paper presented at the The 23rd ICDE World Conference on Open Learning and Distance Education including the 2009 EADTU Annual Conference & M-ICDE conference "Flexible Education for all: Open-Global-Innovative", Maastricht, The Netherlands.

Bates, T. (2010a, 11 februari). *How well has your institution integrated technology?* Tillgänglig 101112 från <http://www.tonybates.ca/2010/02/11/how-well-has-your-institution-integrated-technology/>.

Bates, T. (2010b, 11 juni). *Strategic thinking about e-learning*. Tillgänglig 101112 från http://www.tonybates.ca/2010/06/11/strategic-thinking-about-e-learning/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+tonybates+%28Tony+Bates%29.

Bates, T. (2010c, 18 juni). *Evolution or revolution?* Tillgänglig 101112 från http://www.tonybates.ca/2010/06/18/evolution-or-revolution/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+tonybates+%28Tony+Bates%29.

Bonk, C.J. (2009). *The world is open: How web technology is revolutionizing education*. San Francisco: Jossey-Bass.

COM. (2001). *The eLearning action plan. Designing tomorrow's education*. Bryssel: Commission of the European Communities. Brussels. Tillgänglig 101112 från http://ec.europa.eu/education/programmes/elearning/annex_en.pdf.

Comba, V.E., Ossiannilsson, E., Landgren, L. et al. (2010). *A benchmarking exercise for quality blended learning. A challenge for European Universities in the 21st century*. In Proceedings EADTU Annual Conference, 27-29 September 2010, Zermatt, Switzerland. s. 59-75. Tillgänglig 101129 från <http://www.eadtu.nl/conference-2010/files/Proceedings%20EADTU%20Zermatt%202010.pdf>.

Conole, G. (2010), *Learning design: making practice explicit*. ConnectED Conference 28 June, 2010, Sydney, Australia. Tillgänglig 101120 från <http://www.slideshare.net/grainne/connect-ed-conole>.

- De Jonghe, A.-M. (2010). Are traditional universities ready for real innovation in teaching and learning? *Position Paper*. Brussels. Tillgänglig 101112 från www.efuel.org.
- Flate Paulsen, M. (2010a). *Announcement new President of EDEN*. Tillgänglig 101112 från http://www.icde.org/en/icde_news/New+President+of+EDEN.b7C_wrl5y.ips.
- Högskoleverket. (2008). *E-learning quality: Aspects and criteria*. (Högskoleverkets rapportserie 2008:11R). Solna: Swedish National Agency for Higher Education.
- Jaldemark, J. (2010). *Participation in a boundless activity. Computer-mediated communication in Swedish higher education*. Thesis, Umeå University, Department of Pedagogy.
- Johnson, L., Levine, A., Smith, R. & Stone, S. (2010). *The Horizon Report*. Austin, Texas: The New Media Consortium.
- McLoughlin, C. & Lee, M.J.W. (2008). The three P's pedagogy for the networked society: Personalisation, participation and productivity. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20, s. 10-27.
- Moriarty, J.P. & Smallman, C. (2009). En Route to a theory on benchmarking. *Benchmarking: An International Journal*, 16, s. 484-503.
- Nilsson, J-O. & Ossiannilsson, E. (2008). *Projekt: Nätbaserad utbildning och internationalisering. Slutrapport*. Lunds Universitet.
- Nygren, E. & Larsson, A. (2010, 25 februari). Vår tids studentrevolt är historiskt dramatisk. *Newsmill*. Tillgänglig 101112 från <http://www.newsmill.se/node/18903>.
- Ossiannilsson, E. (2010a). Benchmarking on e-Learning in universities: Impacts and values, European perspectives. *European Journal of International Management* (in press).
- Ossiannilsson, E. (2010b). European experiences on the E-xcellence benchmarking initiative by EADTU. *European Journal. International Management* (submitted).
- Ossiannilsson, E. (2010c). Benchmarking eLearning in higher education. Findings from EADTU E-xcellence+ project and ESMU's eLearning benchmarking exercise. *Quality Assurance of E-learning*. Helsinki: ENQA (in press).
- Ossiannilsson, E. & Landgren, L. (2010a). *Benchmarking av e-lärande vid Lunds universitet – erfarenheter och kritiska koncept för kvalitetsarbete*. Lunds universitet.
- Ossiannilsson, E. & Landgren, L. (2010b). *Quality in eLearning – A conceptual framework based on experiences from three international benchmarking projects at Lund University, Sweden* (submitted).
- Ossiannilsson & Landgren (2010 c). *The First dual-mode distance learning benchmarking club - report from Lund University, Sweden*. Lund University.
- Ossiannilsson, E. & Landgren, L. (2010d). *En konceptuell referensram för kvalitet inom e-lärande* (manuskript under arbete).
- Robinson, K. (2010, februari). Bring on the learning revolution! (Presentation). *Tedtalk*. Tillgänglig 101112 från http://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_bring_on_the_revolution.html.
- Rosenberg, M.J. (2006). *Beyond e-Learning*. San Francisco: Pfeifer.
- Salmon, G. (2005). Flying not flapping: a strategic framework for e-learning and pedagogical innovation in higher education institutions. *ALT-J: Researching Learning Technology*, 13(3), s. 201-218.
- Schreurs, B. (Ed.). (2009). Critical Success Factors. In *Reviewing the virtual campus phenomenon. The rise of large-scale e-Learning initiatives worldwide* (s. 59-84). Leuven: EuroPACE ivzw.

Ubachs, G. (Ed.). (2009). *Quality assessment for e-Learning a benchmarking approach*. Heerlen: EADTU.

van Vught, F., Brandenburg, U. & Burquel, N. (Eds.). (2008). *A practical guide. Benchmarking in European higher education*. Brussels: ESMU.

Wheeler, S. (2010a). *What so good about open Educational Resources?* UNESCO's OER conference, 3 May 2010, Namibia.

Wheeler, S. (2010b, 16 augusti). *Learning with 'e's. Doing battle*. Tillgänglig 101112 från <http://steve-wheeler.blogspot.com/2010/08/doing-battle.html>.

Williams, K. & Rotheram, B. (2010). *Report benchmarking exercise on eLearning*. Brussels: ESMU.